

Bilag lektion 1: Sociologisk begrebsramme

Medierne fremhæver ofte religion og ideologi som de væsentligste forklarende faktorer for, at unge mennesker tiltrækkes af ekstremistiske miljøer og radikaliseres. Det er imidlertid i mange tilfælde et forsimplet og misvisende billede.

Ofte er det i første omgang følelsen af at høre til, at være en del af et fællesskab, at få identitet, anerkendelse og spænding, der tiltrækker unge mennesker, der måske lige netop savner disse elementer i deres liv. I de tilfælde kommer det sociale aspekt først og det religiøse eller ideologiske/politiske aspekt efterfølgende.

Som mennesker formes og socialiseres vi gennem hele livet i en løbende vekselvirkning med vores omgivelser. Den primære socialisering finder sted i familien. Den tidlige opvækst og barndom har stor indflydelse på det enkelte individ, for her lægges nogle af de fundamentale "klodser" i vores identitetsdannelse og selvtillid. Det gør en stor forskel, om man starter sit liv i en ressourcestærk familie med omsorg, kærlighed, støtte og positiv anerkendelse, eller om barndomshjemmet er præget af fravær og svigt – eller endda af vold og misbrug. Familien er dog langt fra den eneste påvirkende faktor i vores socialisering.

Den sekundære socialisering finder sted i daginstitutioner, blandt venner, i skoler, i sportsklubber, i foreningsfællesskaber, på arbejdspladser, gennem medier og virtuelle fællesskaber – kort sagt, gennem alle de sociale relationer, vi indgår i igennem vores liv og særligt i vores barndom og ungdom.

Begrebsafklaring

Socialisering:

Den proces, hvorved sociale normer, roller og værdier indlæres hos den enkelte.

Social eksklusion:

Udelukkelse fra fællesskaber.

Stereotyper:

Forsimplede og forvrængede forestillinger om bestemte befolkningsgrupper, der indlæres som en del af socialiseringen og er meget modstandsdygtige mod de argumenter, der fremføres mod dem.

Sociale kategorier:

Skabelse af en form for ensartethed, hvor medlemmer har noget tilfælles, der adskiller dem fra dem, der ikke er inkluderet. National identitet ('dansker') er et eksempel på en social kategori.

Virtuelle/digitale fællesskaber:

Et fællesskab eller netværk af individer, der interagerer gennem digitale kanaler (for eksempel sociale medier).

Norm:

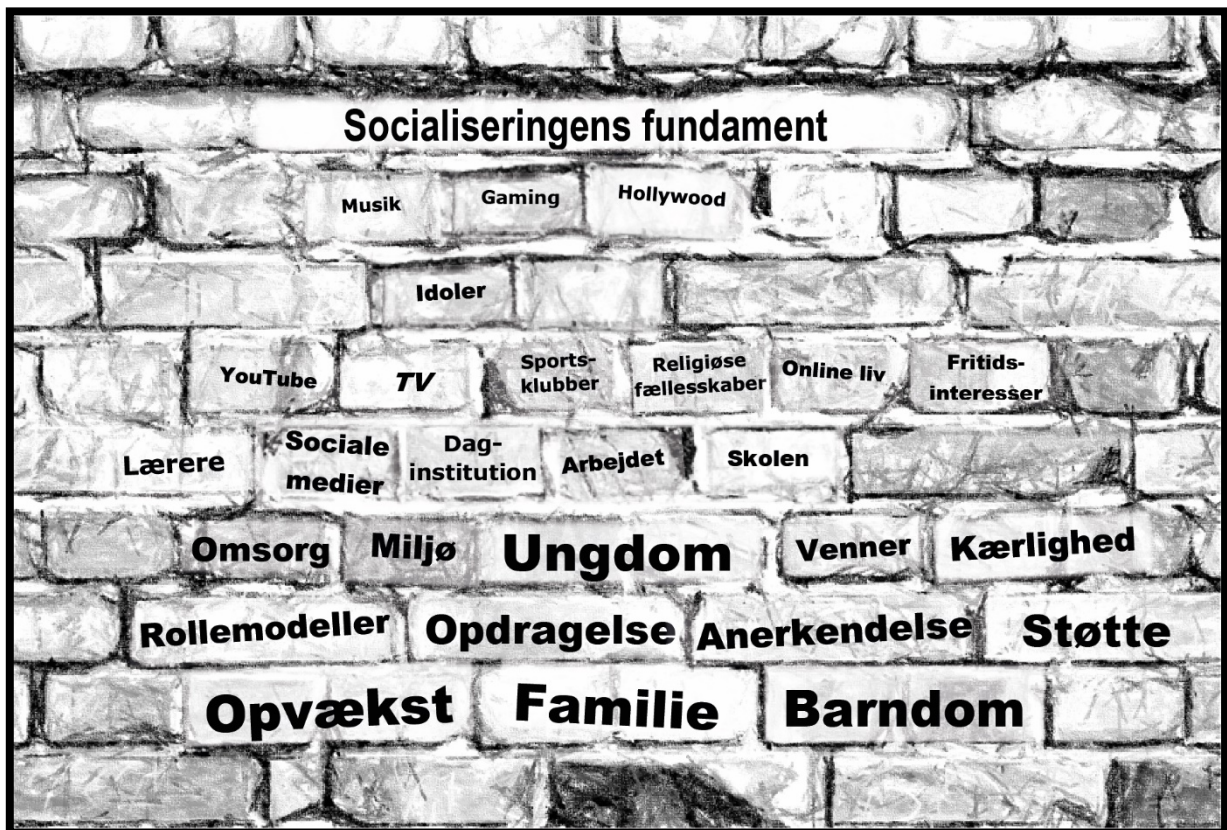
Forventning om en specifik adfærd eller holdning. Normer kan være formelle i form af love eller uformelle i form af uskrevne regler. Til normer knyttes sanktioner, der er med til at sørge for, at normerne ikke bliver brudt.

Social kontrol:

Kombination af normer og sanktioner, der skaber en social orden, som vi indretter os efter.

Se Sociologi ABC for yderligere

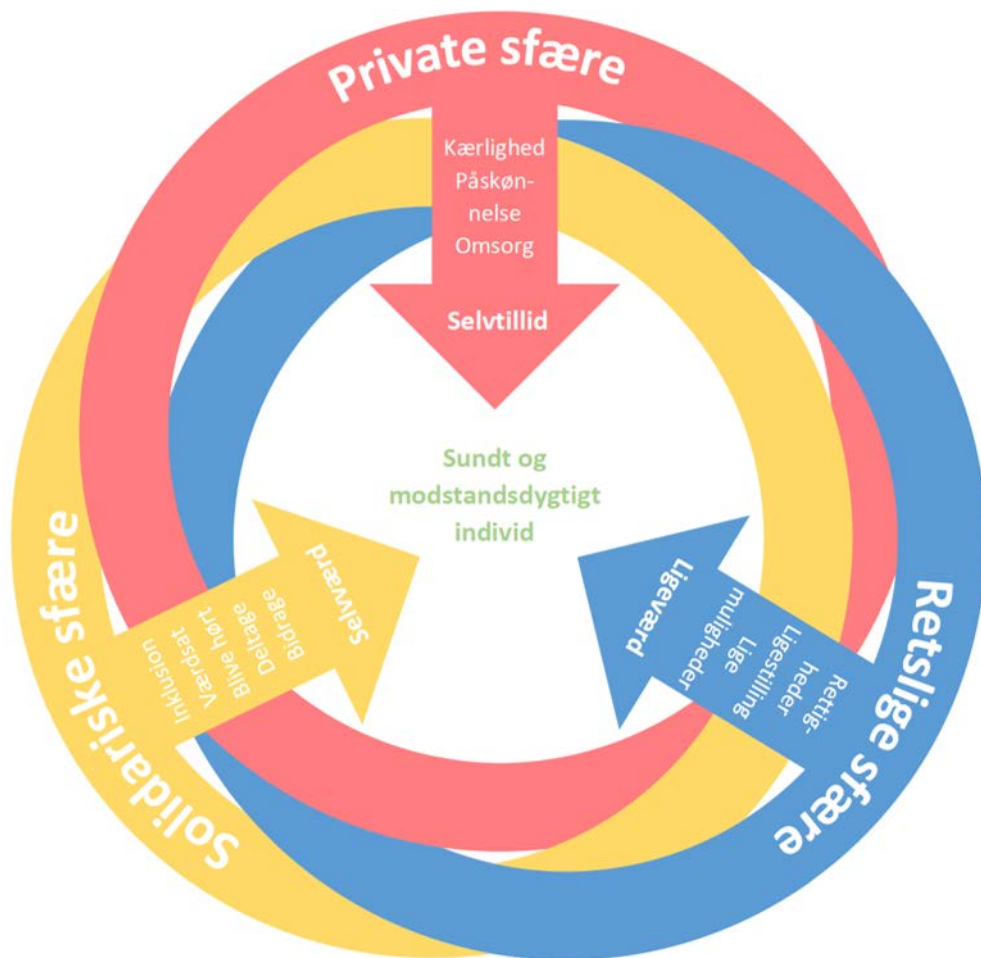
Internettet og de sociale medier spiller i dag en helt central rolle for unges socialiseringsproces og identitetsdannelse. Udover at skabe adgang til enorme mængder information og viden, giver medierne mulighed for dannelsen af nye fællesskaber og tilhørsforhold, der i høj grad går på tværs af tid og rum, det vil sige, at de også er uafhængige af store geografiske afstande.

Social kategorisering

Igennem vores sociale relationer – i både den primære og den sekundære socialisering og i både den fysiske og den virtuelle verden – opbygges vores forestilling om, hvem vi selv er, samt hvad vi kan, må og bør som individer og i de forskellige fællesskaber, vi indgår i. Vi opbygger ligeledes forestillinger om, hvem der er forskellige fra os selv og ikke hører til i vores fællesskab. Dette kan kaldes en social kategorisering og er i sig selv en normal proces, der er med til at afhjælpe individets forståelse af verden. Individet har brug for sociale tilhørsforhold og anerkendelse fra andre i det pågældende fællesskab. Det er imidlertid problematisk, hvis vi – som på billedet her – bruger kategoriseringen til at sætte andre i en bås, som de ikke nødvendigvis selv identificerer sig med. Eller når vi bruger kategoriseringer til at forsimple tingene unødigt.

Sociologen Axel Honneth har peget på tre anerkendelsesniveauer, der alle har stor betydning for vores identitetsdannelse og liv:

1. Anerkendelse i **den private sfære** er, at vi bliver mødt med kærlighed, omsorg og påskønnelse. Som følelsesmæssig anerkendelse gør den os klar til at møde verden og større fællesskaber. Den lægger fundamentet til vores grundlæggende **selvtillid**.
2. Anerkendelse i **den retslige sfære** er, at vi af samfundet/systemet bliver behandlet som individer med rettigheder og pligter på lige fod med andre borgere og ikke diskrimineres. Anerkendelse i denne sfære giver en følelse af **ligeværd og selvagtelse**.
3. Anerkendelse i **den solidariske sfære** er, at vores deltagelse i og bidrag til samfundet/fællesskabet bliver bemærket og værdsat. Det vil sige, at vi føler, at vores egenskaber har værdi for fællesskabet. Anerkendelse i denne sfære fører til **selvværd**.

Se Sociologi ABC for yderligere

Ekstremistiske fællesskaber

Det er imidlertid problematisk, hvis vores sociale identitet og fællesskab bliver baseret på en stærk intolerance eller et direkte had mod bestemte andre grupper. Så kan man sige, at der er tale om negative fællesskaber, hvor der faktisk ikke er plads til "de andre" – og meget ringe mulighed for at række ud til dem, interagere med dem og prøve at forstå dem.

Ekstremistiske miljøer bygger ofte på et stærkt fællesskab, der tilbyder det enkelte medlem *anerkendelse, identitet og mening* samtidig med, at bestemte grupper uden for miljøet opfattes som fjender, der må modarbejdes. Den type ekstremistiske miljøer kan særligt virke tillokkende på børn og unge, som mangler denne følelse af at høre til, være en del af noget meningsfyldt og at blive anerkendt.

Normer, sanktioner og social kontrol

På samme måde som i andre typer fællesskaber eksisterer der i ekstremistiske miljøer normer for, hvad der er acceptabel og værdifuld adfærd, ligesom der eksisterer sanktioner, hvis der afviges fra denne adfærd. Det kan være sanktioner i form af udelukkelse fra eller tab af status i fællesskabet, eller det kan være sanktioner i form af decideret afstraffelse. Der eksisterer ligeledes forskellige typer for belønninger (af og til også kaldet positive sanktioner), hvis individet lever op til forventningerne eller endda overskrider forventningerne. Det kan for eksempel være i form af øget adgang til ellers fortrolig viden, indflydelse og en højere rang i hierarkiet. Normer og sanktioner danner sammen en form for social kontrol, som gør, at individer i høj grad retter ind og tilpasser sig fællesskabet. I ekstremistiske miljøer er normer og sanktioner ofte skarpere og mere letforståelige end i mange andre typer fællesskaber. Det kan særligt appellere til personer, der higer efter klare rammer og kategoriske definitioner af godt og ondt, rigtigt og forkert, os og dem, ven og fjende.